

Halk Kütüphanelerinin Geleceği: IFLA 2013 Eğilim Raporu Bağlamında Bir Değerlendirme

Bülent Yılmaz

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Beytepe, 06800 Ankara.
byilmaz@hacettepe.edu.tr

Öz: Bu çalışmada, öncelikle, halk kütüphanelerinin geleceğine ilişkin olası eğilimlere kuramsal düzeyde ve literatüre dayalı olarak değinilmiştir. Buna göre, halk kütüphanelerinin gelecekte kendilerini çevreleyen toplumsal koşullardaki değişimlere göre yeni biçimler alacağı ve varlıklarını bu koşulların belirleyeceği söylenebilir. Çalışmada daha sonra, IFLA'nın 2013 yılında yayımladığı Eğilim Raporu halk kütüphaneleri açısından "yeni teknolojilerin bilgiye erişim olanaklarını hem genişleteceği hem de sınırlayacağı; çevrimiçi eğitimin küresel öğrenmeyi demokratikleştireceği ve sekteye uğratabileceği; mahremiyetin sınırları ve verinin korunması kavramlarının yeniden tanımlanacağı; hiper-bağlantılı toplumların yeni sesleri ve grupları dinleyeceği ve güçlendireceği ve küresel bilgi ekonomisinin yeni teknolojiler tarafından dönüştürüleceği eğilimleri" başlıkları altında değerlendirilmiştir. Rapor'un, halk kütüphanelerinin gelecek için pozisyon almaları konusunda ciddi ipuçları içerdiği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: IFLA 2013 Eğilim Raporu, halk kütüphaneleri, kütüphanelerin geleceği.

Giriş

Halk kütüphanesi, bireylerin eğitim, kültür ve boş zamanları ile ilgili bilgi gereksinimlerini hiçbir ayırım gözetmeksizin, ücretsiz biçimde karşılayarak bulunduğu yörenin kalkınmasına katkıda bulunan yerel demokratik kuruluştur. Halk kütüphanelerinin bilgiye eşit erişim hakkının gerçekleştirilmesinde, dijital uçurumun kapatılmasında, toplumların demokratikleştirilmesinde, eğitimin desteklenmesinde, kültürün geliştirilmesinde ve toplumun kalkınmasında önemli rolleri bulunmaktadır. Halk kütüphaneleri güçlü toplum yaratmanın temel kuruluşları arasında yer alır. Bir başka deyişle, güçlü kütüphaneler güçlü toplumlar yaratır. Özellikle, bilgi toplumunun halka yansıyan "bilgiye erişme gereksinimini karşılaması" işlevi ile halk kütüphanesi bir başka rol üstlenir. Geleceğin dünyasında toplumsal iletişim ya da toplanma merkezleri olarak var olacağı öngörülen halk kütüphanelerinin ev ve işyerlerimizden sonra "üçüncü yer" olacağından söz edilmektedir (Oldenburg, 1991).

Halk kütüphanelerinin geleceğini öngörmek, verilere dayalı öngörülerde bulunmak bu kuruluşlara ilişkin politikalar oluşturmada önemli görünmektedir. Ancak bunun da ötesinde, toplumun sağlıklı ve güçlü geleceğinde halk kütüphanelerinin varlıklarını korumaları ve geliştirmeleri gereklidir. Onların, varlıklarını korumaları ve geliştirmeleri kendilerini çevreleyen toplumsal etmen ve koşulların, bir başka deyişle, temel toplumsal değişim eğilimlerinin zamanında ve doğru tahmin edilmesine bağlıdır. Halk kütüphanelerine ilişkin değişimi anlamada, "kütüphane-santrik" bir yaklaşım, kütüphane kurumunu merkeze koyan bir bakış açısı eksik ve yanlış değerlendirmelere

neden olacaktır. Çünkü halk kütüphanesi toplumsal, kültürel, ekonomik ve teknolojik koşulların ürünüdür. Halk kütüphanelerine ilişkin değişimi öngörmek, ancak, onları da içine alan eğilimlerin analizine dayalı olabilecektir.

Halk kütüphaneleri varlıklarını korumak ve yeni pozisyonlar alabilmek için geleceğe ilişkin toplumsal rol, görev, sorumluluk ve önceliklerini yeniden değerlendirmek durumundadırlar. Smith (2014), kütüphanelerin “kesinlikle gerekli” olduğunu dile getirirken, Norman (2014) kütüphanelere yönelik toplumsal değer kaybının “geçmişin sesini kesmek ve geleceği tahrip etmek” anlamına geleceğini belirtmektedir. Halk kütüphaneleri açısından olumsuz bir gidişin olduğunu varsayan Cassidy (2014), “uyanalım ve halk kütüphanelerini kaybetmeden, onlara, öğrenme, hayal gücü, kültür ve toplum açısından önemini düşünerek değer vermeye başlayalım” demektedir. IFLA tarafından hazırlanan *Eğilim Raporu*’nda (IFLA, 2013) kütüphanecilik mesleğinin bugünlerde yüz yüze kaldığı en önemli sorun, “mesleğin değişen bilgi ortamına nasıl uyum sağlayıp geleceği” olarak belirtilmiştir. Çünkü sadece 2011 yılında yeni yaratılan dijital içerik şimdiye kadar yazılmış tüm kitaplarda bulunandan birkaç milyon kat daha fazladır (Bartlett ve Miller, 2011). OECD rakamları, internet trafiğinin geçtiğimiz on yıl içinde %13 arttığını ve 2008-2011 yılları arasında üretilmiş olan dijital içeriğin ise bugüne kadar kaydedilen tüm yazılı tarihten fazla olduğunu göstermektedir (World Economic Forum, 2012). Küresel bilgi ortamındaki bu hızlı ve nitel değişimi kavramak, genel olarak kütüphanelerin ve özel olarak da halk kütüphanelerinin geleceğini belirleyecek olan eğilimler ya da toplumsal koşullar hakkında bir perspektif çizmeye ya da tahminlerde bulunmaya yardımcı olacaktır. Küresel bilgi ortamındaki değişim halk kütüphanelerinin gelecekteki rollerini ve hizmetlerini etkileyecektir. Wooden (2006), halkın bu kütüphanelerin hem şimdi çok gerekli ve değerli olduğunu hem de gelecekte öyle olacaklarını düşündüğünü belirtmektedir. Watson (2011), kitap ile kütüphanenin geleceğini aynı görmenin hata olacağını, onların aynı şeyler olmadığını söyler.

Halk kütüphanelerinin geleceğine ilişkin genelde iki varsayımdan söz edilebilir. Bu varsayımlar, halk kütüphanelerinin gelecekte var olacakları ya da yok olacakları üzerinedir. Ancak, Sullivan (2003)’in yaklaşımı bu konuda perspektifimizi genişletici ve daha gerçekçi görünmektedir. Ona göre, halk kütüphaneleri gelecekte toptan bir kazanma ya da kaybetme durumu yaşamayacaklar, kazanan ya da kaybeden halk kütüphaneleri olacaktır. Yani, gelecekte halk kütüphaneleri için toptan bir varoluş ya da yokoluş durumu yaşanmayacak, değişime uyum sağlayanların varlıklarını sürdürecekleri toplumsal bir seçim (seleksiyon) süreci söz konusu olabilecektir.

Hernon ve Mathews (2013)’in akademik ve halk kütüphanelerinin geleceğine yönelik bakış açılarını ayrıntılı biçimde ortaya koydukları eserlerinde, halk kütüphaneleri ile ilgili senaryolar oluşturmak ve her bir senaryoya göre geleceğe ilişkin pozisyon almak gerekliliği anlaşılmaktadır.

Halen, dünyada kütüphanecilerin en büyük uluslararası örgütü olan Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu IFLA’nın, genel olarak kütüphanelerin geleceğini belirleyecek temel eğilimler üzerine yaptığı analiz ve değerlendirmeleri içeren yakın

tarihli *Raporu*¹ halk kütüphanelerinin geleceğini öngörmek açısından dikkate alınması gereken bir belgedir.

Bu çalışmada, *IFLA Eğilim Raporu*² halk kütüphaneleri açısından ele alınarak değerlendirilecek ve halk kütüphanelerinin geleceğine yönelik bazı saptamalarda bulunulacaktır.

IFLA Eğilim Raporu'nun Oluşturulma Süreci

IFLA'nın 2013 yılında yayımladığı *Eğilim Raporu* aşamalı bir hazırlık süreci ve çeşitli uzman kişi görüşlerinin alınması sonucu ortaya çıkmıştır. IFLA, 2012 Kasım ayında, yeni ortaya çıkan eğilimler konusunda yakın zamandaki çalışma ve raporları araştıran kapsamlı bir literatür taraması sipariş etmiş ve derlenen geniş çaplı bir kaynakça Ocak 2013'de *Eğilim Raporu* çevrimiçi platformunda sunulmuştur. Şubat ayında on kilit uzmandan, Mart ayında Mexico City'de yapılacak yuvarlak masa toplantısına katılmak üzere platformdaki materyallere dayalı bildirimler hazırlamaları istenmiştir. Yuvarlak masa toplantısında ortaya çıkan ek sorular Mayıs ayında bu uzman grup tarafından çevrimiçi forum aracılığıyla tartışılmış, Haziran ayında ise davetli uzmanların oluşturduğu daha geniş bir grubun katkısının alınması için tartışmaya açılmıştır. Temmuz ayında en üst düzeydeki beş eğilime dikkat çeken bir İçgörüler Belgesi oluşturmak üzere tüm bu farklı unsurlar bir araya getirilmiştir. Derlenen *Rapor 2013*'ün Ağustos ayında Singapur'daki IFLA Kongresi'nde tanıtılmıştır (IFLA, 2013).

IFLA Eğilim Raporu'nun Genel İçeriği

IFLA Eğilim Raporu, bilgi ortamımızı değiştirecek beş anahtar eğilim üzerine kurulmuştur. Bir başka deyişle, *IFLA Eğilim Raporu*, küresel bilgi ortamında; bilgiye, eğitime, mahremiyete, sivil katılıma ve teknolojik değişime erişimi genişletecek üst düzey beş eğilim belirlemektedir. *Rapor*, yeni dijital paradigmayı tanımlayan mevcut ve gelecekteki muhtemel eğilimleri tanımlamaya çalışmaktadır (IFLA, 2013). Temel amacı, durağan bir rapor oluşturmaktan çok dinamik ve evrilen bir dizi çevrimiçi kaynakla küresel kütüphane toplumu içinde gelecekteki öncelikler hakkında daha başka görüşme ve tartışmaları teşvik etmek olan *Rapor*'da beş temel eğilim olarak şunlar sıralanmıştır:

1. Eğilim: Yeni teknolojiler bilgiye erişimi olanın olanaklarını hem genişletecek hem de sınırlayacaktır.

Şimdiye kadar genişlemekte olan dijital evren, dijital araçlarla temel okuma ve yetkinlik gibi bilgi okuryazarlık becerilerine daha yüksek bir değer getirecektir. Bu becerilere sahip olmayanlar büyümekte olan bir dizi alana dâhil olma konusunda engellerle karşılaşacaklardır. Yeni çevrimiçi iş modellerinin doğası, gelecekte bilgiyi tümüyle başarılı bir şekilde sahiplenen, bilgidен yararlanana, bilgiyi paylaşana veya bilgiye erişenleri ağırlıklı olarak etkileyecektir.

¹ IFLA. (2013). Riding the waves or caught in the tight? Insights from the IFLA Trend Report. (http://trends.ifla.org/files/trends/assets/insights-from-the-ifla-trend-report_v3.pdf
http://trends.ifla.org/files/trends/assets/documents/ifla_trend_report_tr.pdf)

² Bundan sonra *Rapor* denilecektir.

2. Eğilim: Çevrimiçi eğitim küresel öğrenmeyi demokratikleştirecek ve sekteye uğratacaktır.

Çevrimiçi eğitim kaynaklarındaki hızlı küresel gelişim, öğrenim fırsatlarını daha yaygın, ucuz ve erişilebilir kılacaktır. Yaşam boyu öğrenmeye verilen değer artacak ve yaygın ve örgün öğretim daha fazla tanınacaktır.

3. Eğilim: Mahremiyetin sınırları ve verinin korunması yeniden tanımlanacaktır.

İletişim verisini izleme ve filtrelemeye ilişkin karmaşık yöntemler söz konusu bireylerin daha ucuz ve kolay bir biçimde izlenmesini sağlarken, hükümetler ve şirketlerin kontrolünde bulunan veri setlerinin genişletilmesi bireylerin ileri düzey profilinin çıkarılmasını destekleyecektir. Çevrimiçi dünyada bireysel mahremiyet ve güvene yönelik olarak ciddi sonuçlar ortaya çıkabilir.

4. Eğilim: Hiper-bağlantılı toplumlar yeni sesleri ve grupları dinleyecek ve onları güçlendirecektir.

Hiper-bağlantılı toplumlarda toplu eyleme yönelik, yeni seslerin yükselmesini olanaklı kılan ve geleneksel siyasi partilerin hesabına tek politikalı hareketlerin büyümesini teşvik eden daha fazla fırsat yaratılmaktadır. Açık hükümet girişimleri ve kamu sektörü verilerine erişim, daha fazla saydamlık ve vatandaş odaklı kamu hizmetlerinin sağlanmasına yol açacaktır.

5. Eğilim: Küresel bilgi ekonomisi yeni teknolojiler tarafından dönüştürülecektir.

Hiper-bağlantılı mobil cihazlar, cihazlardaki ağ bağlantılı sensörler ve altyapı, 3D baskı ve çeviri teknolojileri küresel bilgi ekonomisini dönüştüreceklerdir. Birçok sektördeki mevcut iş modelleri, insanların yaşamlarında daha sonra herhangi bir yerden ekonomik anlamda etkin kalmalarına yardımcı olan yenilikçi cihazlar tarafından tetiklenen yaratıcı yıkımı yaşayacaklardır (IFLA, 2013).

Rapor'da yukarıda sıralanan eğilimlerin hızla gelişmekte ve dünya genelindeki kütüphanelerin üstlendiği rol ve sağladığı hizmetlere etki edecek biçimde birbiriyle çarpışmak üzere yola devam etmekte olduğu belirtilip, kütüphanelerin aşağıdaki senaryolarda yoluna nasıl devam edeceği, daha da ötesi bu konuda şu soru ve önermeleri dikkate alması gerektiği tartışılmaktadır.

- Yeni teknolojilerin yükselişiyle mahremiyetin sonu mu geliyor?
- Kütüphanelerde e-ödünç verme ve kişisel veriye ilişkin hazine kaynağı
- “Lütfen giyilebilir teknolojinizi kapatınız!”
- Çevrimiçi eğitimde altın bilgi madeni
- Algoritma tüm yanıtlara sahip- peki o zaman kütüphane nedir?
- Eğitim küreselleşiyor ve mobil hale geliyor; ancak dokunsallığımı ve yerelliğimi kaybediyor mu?
- Bilgisayar (makine) çevirmendir.
- Gözetim toplumunda yeni seslerin ve grupların ortaya çıkması
- “Bit Rot (Bilgi Parçacıklarının Bozulması) hakkında ne yapıyorsunuz?”

- Yeni teknolojiler tarafından zorlanan bir bilgi zinciri
- Yeni teknolojiler küresel ekonomiyi dönüştürecek fakat bundan kim yarar sağlayacak?
- Yeni teknolojilerin aşırı düzenlemeye karşı savunmasızlığı (IFLA, 2013).

Rapor'un beş temel eğilim ve onun alt parçacıkları üzerinde yoğunlaştığı, sistematığın buna göre yapıldığı görülmektedir.

Değerlendirme: IFLA Eğilim Raporu Bağlamında Halk Kütüphanelerinin Geleceği

IFLA'nın kütüphanelerin geleceğini öngörmek gibi bir iddiadan özellikle kaçınarak, genel olarak kütüphanelerin geleceğini belirleyecek olası koşulları ve eğilimleri tartışılmak üzere yayımladığı *Rapor* halk kütüphaneleri açısından önemli varsayımları temellendirebileceğimiz ipuçları sunmaktadır. Geleceği öngörmek yerine geleceği yaratacak koşulları irdelemek diğer kütüphane türleri için olduğu kadar halk kütüphaneleri için de doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Çünkü tüm kurumlar gibi halk kütüphanesinin varlığını ve gelişimini de, içinde yer aldığı tarihsel, toplumsal, ekonomik, eğitimsel, kültürel ve teknolojik koşulların belirlediği açıktır. Halk kütüphanelerinde gerçekleşecek değişimler onları çevreleyen koşulların bu kütüphanelere yansımından başka bir şey olmayacaktır. Dolayısıyla, koşulları irdelemek kurumları anlamak, onların geleceğini tahmin etmek anlamına gelecektir. Kısaca, halk kütüphanelerinin geleceği ile ilgili değerlendirmelerde bulunabilmek için onları yaratan ve etkileyen çevresel (tarihsel, toplumsal, ekonomik, kültürel, eğitimsel ve teknolojik) koşulların ele alınması yöntemsel olarak da doğru görünmektedir.

Buna karşın, *Rapor*'da geleceği belirleyecek olası koşulların yukarıda sıralanan başlıklar altında (tarihsel, toplumsal, ekonomik vb.) ele alınmadığı ve daha alt kavramlarla açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Örneğin, *Rapor*'da tarihsel koşulların değişim eğilimlerine ilişkin özel bir değerlendirme ve hatta vurgu bulunmamaktadır. Aynı biçimde, eğitim başlığı yerine "yaşam boyu öğrenme" başlığı tercih edilmiştir. Genel olarak teknolojik koşullar değişimi belirleyecek en güçlü olgu olarak sunulurken, kültürel koşullar yeterince değerlendirilmemiştir. *Rapor*'da ekonomik koşulların daha vurgulu biçimde yer alması da gerekirdi. Elbette, burada bizim önerdiğimiz değerlendirme/rapor başlıkları da tartışılırdır. Ancak, halk kütüphanelerinin tarihine de bakan diyalektik yaklaşım temelinde sözü edilen başlıkların daha kapsayıcı olacağı söylenebilir.

Rapor'un alanında uzman kişilerin katkılarıyla ve planlı bir süreçle oluşturulmuş olması olumlu anlamda son derece önemlidir. *Rapor*, dünyanın en güçlü ve otorite Kütüphanecilik örgütü IFLA tarafından hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Bu alanda özellikle kuramsal çalışmalar yapan kişiler için ciddi öngörülerde bulunmaya destek sağlayacak *Rapor* titiz bir çalışmanın ürünü olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmaya da konu olan halk kütüphanelerinin geleceği sorunsalını *Rapor*'da yer alan beş eğilim bağlamında değerlendirmek literatüre katkı sağlayabilecektir.

1. Eğilim: Yeni teknolojiler bilgiye erişimi olanın olanaklarını hem genişletecek hem de sınırlayacaktır.

Bu eğilimin halk kütüphanelerini yakından ilgilendireceği açıktır. Özellikle, dijital yenilik ve olanaklar, yeni teknolojilere dayalı bilgi kaynakları bilgiye erişimi hem kolaylaştırabilir ve hem de karmaşıklaştırarak güçleştirebilir. Bilgiye erişim için yeni becerilerin ortaya çıkacağı ve bireylerin bu yeni becerilere gereksinim duyacağı öngörülebilir. Halk kütüphaneleri bilgiye erişim için zorunlu olacak bu yeni becerileri bireylerde yaratma sorumluluğuna sahip olacak, yaratabildikleri ölçüde varlıklarını koruyup gelişimlerini sağlayacak, aksi takdirde yok olmaya doğru yol alacaktır. Çünkü bu becerilere sahip toplum halk kütüphaneleri için varlık nedeni olacaktır. Varlık nedenini yaratamayan ve koruyamayan kurumlar da doğal olarak varlıklarını sürdüremeyecektir. Dolayısıyla, tıpkı söz konusu birinci eğilim başlığında ve içeriğinde belirtildiği üzere, yeni teknolojilere dayalı bilgi erişim olanakları halk kütüphaneleri için hem fırsat hem de risk anlamına gelecektir. Halk kütüphanelerinin bu durumu iyi hesaplamaları ve geleceğe hazırlanmaları gerekmektedir.

2. Eğilim: Çevrimiçi eğitim küresel öğrenmeyi demokratikleştirecek ve sekteye uğratacaktır.

Bu eğilimin içeriğinde de belirtildiği gibi, çevrimiçi eğitim kaynaklarındaki hızlı küresel gelişim, öğrenim fırsatlarını daha yaygın, ucuz ve erişilebilir kılacaktır. Yaşam boyu öğrenmeye verilen değer artacak ve yaygın ve örgün öğretim daha fazla tanınacaktır (IFLA, 2013). Eğitim kaynaklarındaki değişimlerin öğrenme fırsatlarını artırmaya ilişkin olumlu etkisi doğal olarak halk kütüphanelerine yansiyacak bir durumdur. Öğrenme çaba ve etkinliği içine giren birey potansiyel halk kütüphanesi kullanıcıları anlamına gelmektedir. Halk kütüphanelerinin temel amaçları ve işlevleri arasında kendi kendine öğrenmeyi ve daha geniş bağlamda yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek vardır. Yaşam boyu öğrenmeye verilecek değer gelecekte artma eğilimi halk kütüphaneleri için fırsat özelliği taşımaktadır. Elbette bu durum halk kütüphanelerine bu eğilimin gerektireceği değişimleri sağlama sorumluluğu yüklemektedir. Yani, onlar, gelecekte kullanıcılarına yeni öğrenme materyallerini sağlamalı ve bunu, yeni öğrenme yöntemlerinin gerektirdiği biçimde, yani teknolojik yollarla gerçekleştirmelidirler. Aksi takdirde bu eğilim ve fırsatta onlar için varlıklarına yönelik bir tehdit haline gelebilecektir.

3. Eğilim: Mahremiyetin sınırları ve verinin korunması yeniden tanımlanacaktır.

Bu eğilim bağlamında halk kütüphanelerinin de diğer kütüphane türleri gibi gelecekte en önemli işlevleri özellikle çocuklar ve gençler için güvenilir bilgi sunmak ve kişilerin halk kütüphanesinde kayıtlı özel yaşam bilgilerinin elde edilmesini olanaklı olduğu ölçüde önlemek olacaktır. Bunun teknolojik ve yasal önlemleri halk kütüphaneleri tarafından alınmalıdır. Aksi takdirde onların güvenilirlikleri azalacak, bu ise daha az kullanılmaları sonucunu yaratabilecektir. Bireysel mahremiyet halk kütüphaneleri için temel etik ilke ve değer anlamını gelecekte de koruyacaktır, korumak zorundadır. Halk kütüphaneleri, bütçelerinin bir bölümünü verilerin korunması için sistemler geliştirmeye ayırabilecektir. Ancak bunu yapmak zorundadırlar ve bunun için harcanacak parayı kayıp olarak görmemelidirler.

4. Eğilim: Hiper-bağlantılı toplumlar yeni sesleri ve grupları dinleyecek ve onları güçlendirecektir.

Halk kütüphanelerinin geleceklerini belirleyecek en önemli eğilimlerden birisi bu olacaktır. Halk kütüphanelerinin temel ilkesi herkes için bilgiye eşit erişim hakkının kullanılmasını sağlamaktır. Toplumlar farklı toplumsal gruplardan oluşmaktadır. Bu kültürel çeşitliliğin gelecekte daha güçlü biçimde ortaya çıkacağı ve büyük ölçüde kabul edileceği öngörülebilir. Halk kütüphaneleri bu kültürel çeşitliliği kaynak ve hizmetleriyle destekleme işlevine sahiptir. Bu bağlamda, kullanıcıları arasında ayırım yapmama ve ücretsiz hizmet verme ilkelerini gelecekte de korumalıdır. *Rapor*'un 4.eğiliminin gerektirdiği önemli özelliklerden birisi halk kütüphanelerinin çok sesliliği artırma, demokrasiyi güçlendirme görevleridir. Halk kütüphanelerinin günümüzde demokrasiyi geliştirecek bilgili, eğitilmiş insanı yaratma işlevlerinin gelecekte daha da öne çıkacağı ve bunun onları toplumun vazgeçilmez kurumları arasına sokacağı söylenebilir. Bunun dışında, halk kütüphaneleri gelecekte bu eğilim bağlamında genel olarak vatandaşların bilgi edinme özgürlüklerini kullanmalarına da olanak yaratma sorumluluğuna sahip olacaktır. Saydam devlet, e-devlet, açık kamu verilerine erişim gibi gelişmeler halk kütüphanelerinin dikkate alınması ve kendilerini uydurması gerekli değişimlerdir. Kendilerini bu eğilim bağlamındaki değişimlere uyduramamaları onlar için tıpkı diğer eğilimlerde olduğu gibi ciddi yok olma riski ile karşı karşıya bırakacaktır. Bu eğilim bağlamında sivil toplum yapısını güçlendirmek de halk kütüphanelerinin önemli işlevleri arasında yer alacaktır.

5. Eğilim: Küresel bilgi ekonomisi yeni teknolojiler tarafından dönüştürülecektir.

Küresel bilgi ekonomisi bugün görünen haliyle kapitalizmin devamına yönelik olarak işleyecektir. Kapitalizm demek eşitsiz toplum, toplumsal sınıflar ve kesimler arasında uçurumların olduğu bir ekonomik sistem demektir. Halk kütüphaneleri, ortaya çıkacak yeni kapitalist uygulamaların ve küresel bilgi ekonomisinin yaratacağı dijital uçuruma köprü olma işlevlerini güçlendirmek zorunda kalacaktır. Sanayi Devrimi ile birlikte, onun bir ürünü olarak ortaya çıkan modern halk kütüphanesinin gelecekteki çağdaş işlevi ekonomik nedenlerle, yoksulluk yüzünden bilgiye erişememe sorununun çözümüne ücretsiz hizmet ilkesi ile katkıda bulunmak olacaktır. Yeni ekonomik gelişmelerin yaratacağı toplumun ve bireylerin bilgiye erişim eşitsizliklerini azaltmak halk kütüphaneleri için tarihsel rolün yeni biçiminden başka bir şey değildir. Halk kütüphaneleri bu işlevlerini ve ücretsiz hizmet ilkesini bu nedenle de korumak zorundadır.

Sonuç ve Öneriler

IFLA Eğilim Raporu bazı yaklaşım eksikliklerine karşın son derece önemli saptamaları genel çerçevede içeren yol gösterici, uyarıcı bir belgedir. Ülkelerin genel olarak kütüphaneler ve özel olarak da halk kütüphanelerine ilişkin politika ve strateji geliştirmelerinde bu raporun ciddi katkılarının olacağı açıktır. *Rapor*'un genelde fütüristik yaklaşımlara pirim vermeden kütüphanelerin geleceğini belirleyecek olası gelişme eğilimleri üzerine ve "kütüphane-santrik" (kütüphane merkezli) olmayan bir bakış açısıyla odaklanması son derece doğru bir yaklaşım biçimidir. Genellikle, haklı olarak ve büyük ölçüde teknolojiye yapılan vurgu temelinde biçimlenen *Rapor*, halk

kütüphanelerinin gelecek için pozisyon almaları konusunda ciddi ipuçları içermektedir. Sorun, *Rapor*'da da belirtildiği “mesleğin değişen bilgi ortamına nasıl uyum sağlayıp gelişeceği” meselesidir. Biz, bu önermeyi pekâlâ, sorun, “halk kütüphanelerinin değişen bilgi ortamına nasıl uyum sağlayıp gelişeceği” meselesidir diye düşünebiliriz. Bu bağlamda, bu kurumlar için politika üretme ve uygulama pozisyonunda olan politikacı, karar verici ve uygulayıcılara büyük sorumluluklar düşmektedir. Güçlü halk kütüphanelerinin güçlü demokrasiler ve güçlü toplumlar anlamına geldiğini anlayabilen yöneticilerin bulunduğu ülkeler bu konuda gelecek açısından şanslı olacaklardır. Türkiye'nin de bu bağlamda değişim eğilimlerini dikkate alacak biçimde bir an önce kısa, orta ve uzun vadeli politikalarını (stratejilerini, planlarını ve programlarını) oluşturması zorunludur. Aksi takdirde, ülkenin geleceğinde halk kütüphaneleri tarihte sayfası kapanmış kurumlar olarak yer alacaktır.

Kaynakça

- Bartlett, J. ve Miller, C. (2011). *Truth, lies and the internet: a report into young people's digital fluency*. 8 Temmuz 2015 tarihinde http://www.demos.co.uk/files/Truth_-_web.pdf adresinden erişildi.
- Cassidy, C. (2014). *Library usage falls significantly as services shrink*. 8 Temmuz 2015 tarihinde http://www.theguardian.com/books/2014/dec/10/library-usage-falls-dramatically-services-visits-down-40m?CMP=share_btn_tw adresinden erişildi.
- Hernon, P. ve Mathews J. R. (2013). *Reflecting on the future of academic and public libraries*. Chicago: ALA.
- IFLA. (2013). *Dalgaları aşmak ya da gelgite yakalanmak: Gelişen bilgi ortamını yönetmek*. Eğilim Raporundan açılımlar. 8 Temmuz 2015 tarihinde http://trends.ifla.org/files/trends/assets/documents/ifla_trend_report_tr.pdf adresinden erişildi.
- Norman, M. (2014). Frail, fatal, fundamental: The future of public libraries. *Public Library Quarterly* 31(4), 339-351.
- Oldenberg, R. (1991). *The great good place*. New York: Marlowe & Company.
- Smith, Z. (2014). *Library usage falls significantly as services shrink*. 8 Temmuz 2015 tarihinde http://www.theguardian.com/books/2014/dec/10/library-usage-falls-dramatically-services-visits-down-40m?CMP=share_btn_tw adresinden erişildi.
- Sullivan, M. (2003). The fragile future of public libraries. *Public Library Quarterly*, Sept/Oct. 303-309.
- Watson, R. (2011). *In praise of public libraries - and librarians*. 8 Temmuz 2015 tarihinde <http://toptrends.nowandnext.com/2011/12/28/in-praise-of-libraries-and-librarians/> adresinden erişildi.
- Wooden, R. A. (2006). The future of public libraries in an Internet age. *National Civic Review* Winter 1-7.
- World Economic Forum. (2012). Global information technology report: living in a hyper-connected world. 8 Temmuz 2015 tarihinde http://www3.weforum.org/docs/Global_IT_Report_2012.pdf adresinden erişildi.